

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ (2023/2024-13)

3-9 KASIM DOKU, ORGAN NAKLİ ve BAĞIŞ HAFTASI (2023)

Doku ve organ nakli nedir?

Doku ve organ nakli, sağlıklı doku ve organların bir donörden (verici) bir alıcının vücuduna nakledilmesi işlemidir. Çoğu doku ve organ nakli donör öldükten sonra gerçekleşse de, canlı donörden nakiller de yapılmaktadır ¹.

Nakledilebilen doku ve organlar nelerdir?

Nakli yapılabilen iç organlar; böbrek, karaciğer, kalp, bağırsak, pankreas ve akciğerken; kan, kök hücre, damar, deri, kemik, kornea, kalp kapağı nakli de yapılabilmektedir. Alıcılardaki hasarlı dokuları onarmak amacıyla kıkırdak, tendon ve ligamentler kullanılabilir ¹.

Dünya genelinde ve Türkiye’de gerçekleşen organ nakli sayısı nedir?

Dünyada 2021 yılı verilerine göre 144.302 nakil yapılmıştır. En sık nakli yapılan organlar sırasıyla böbrek, karaciğer ve kalptir ². Türkiye’de 2022 itibarıyla toplam 8.909 nakil gerçekleşmiştir ³.

Türkiye’de canlı donörden organ nakli yapılabilmesinin şartları nelerdir?

Canlı donörden nakil, ölmüş bir kişiden organ nakli yapılmasının ve başka etkin tedavinin mümkün olmadığı durumlarda, alıcının en az iki yıldır evli olduğu eşi ya da dördüncü dereceye kadar olan akrabalarından yapılabilir. Nakil gerektiren hastalığın evlilikten sonra tespit edilmesi durumunda iki yıldır evli olma koşulu aranmaz ⁴.

Türkiye’de kimler canlı doku ve organ bağışında bulunabilir?

18 yaşını doldurmuş, doku ve organ bağışı hakkında doktor tarafından bilgilendirilmiş, akli ve ruhi dengesi yerinde olan, evli olması durumunda eşinin bağış isteğinden haberi olan kişiler yaşamını sona erdirmeyecek ya da tehlikeye sokmayacak doku ve organlarını bağışlayabilirler ⁵.

Türkiye’de ölü donörden doku ve organ bağışı nasıl yapılır?

Eğer ölen kişi hayattayken vücudunun tamamını ya da belli doku ve organlarını bağışladığını resmi olarak vasiyet etmediyse veya bağış isteğini iki tanık karşısında belirtmemişse, ölümü anında yanında bulunan eşi ve birinci derece akrabalarından birisinin, bunlar yoksa yanında bulunan

¹ [İnternet] <https://www.afro.who.int/health-topics/organ-donation-and-transplantation> Erişim: 20.10.2023

² [İnternet] <https://www.statista.com/statistics/398645/global-estimation-of-organ-transplantations/> Erişim:20.10.2023

³ [İnternet] <https://www.tonv.org.tr/tr/hakkimizda/> Erişim: 21.10.2023

⁴ Organ Nakli Hizmetleri Yönetmeliği. Resmî Gazete Tarihi: 09.12.2022. Resmî Gazete Sayısı: 32038.

⁵ Organ ve Doku Alınması, Saklanması, Aşılması ve Nakli Hakkında Kanun. Kanun Numarası: 2238. Kabul Tarihi: 29/5/1979.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ (2023/2024-13)

herhangi bir yakınının izniyle bağış yapılabilir. Kornea gibi ceset üzerinde değişikliğe sebep olmayan dokular aksine bir vasiyet yoksa alınabilir ⁵.

Yasal olmayan doku ve organ ticaretine dair Türkiye’de hangi hükümler uygulanmaktadır?

Türkiye’de canlı ya da ölü bir kişiden yasal olmayan şekilde doku ya da organ satın alınması, satılması, satılmasına ya da nakledilmesine aracılık edilmesi durumunda Türk Ceza Kanunu’nun 91. maddesinin hükümleri uygulanır ⁶.

İstanbul Deklerasyonu nedir? Neden önemlidir?

Yasal ve etik olmayan organ ticaretini önlemek amacıyla, Organ Nakli Derneği ve Uluslararası Nefroloji Derneği tarafından 2008 yılında İstanbul’da düzenlenen zirve toplantısında üzerinde görüş birliğine varılan antlaşmadır. İstanbul Deklerasyonu’nda amaçlanan, etik dışı ve zarar verici uygulamalara itibar etmeksizin naklin faydalarını en üst seviyeye çıkarmak ve nakil ihtiyacı olanlar arasında hakça paylaşım sağlamaktır ⁷.

Organ bağışına neden ihtiyaç vardır?

Türkiye’de 2021 yılı itibariyle organ nakline ihtiyaç duyan 25.319 hasta bulunmaktadır ⁸. Aynı yıl organ nakli bekleme listesindeyken vefat eden hasta sayısı 5.018’dir ⁹. Organ bağışı, nakle ihtiyaç duyan insanların yaşamını uzatır ve iyileştirir. Organ bağışı sadece hayat kurtaran bir tedavi olmayıp insani dayanışmanın da bir örneğidir ⁷.

Organ bağışında bulunmak için nereye başvurulabilir?

Canlı organ bağışı için donör, alıcı adayı ile birlikte herhangi bir organ nakli merkezine başvurabilir. Öldükten sonra kullanılmak üzere organ bağışlamak için büyük hastanelerin organ bağış ünitelerine ya da Türkiye Organ Nakli Vakfı’na başvurulabilir. İki tanık huzurunda organ nakli isteği beyan edilerek organ bağış formu imzalanır ve organ bağış kartı alınır. Ayrıca sonradan bir karışıklık çıkmaması amacıyla ailenin de bu konuda bilgilendirilmesi tavsiye edilir ¹⁰.

Türkiye’de Doku, Organ Nakli ve Bağış Haftası hangi tarihler arasındadır?

3-9 Kasım tarihleri arası Doku, Organ Nakli ve Bağış Haftasıdır.

⁶ Türk Ceza Kanunu. Kanun Numarası: 5237. Kabul Tarihi: 26/9/2004.

⁷ Organ Ticareti ve Nakil Turizmi İstanbul Deklarasyonu. 2018. Organ Nakli Derneği ve Uluslararası Nefroloji Derneği. [İnternet] https://www.declarationofistanbul.org/images/documents/doi_2018_Turkish.pdf Erişim: 25.10.2023

⁸ [İnternet] <https://www.statista.com/statistics/940314/turkey-number-of-patients-ever-active-on-organ-transplant-waiting-list/> Erişim: 21.10.2023

⁹ [İnternet] <https://www.statista.com/statistics/940372/patient-deaths-while-on-organ-transplant-waiting-list-in-turkey/> Erişim: 21.10.2023

¹⁰ [İnternet] <https://www.tonv.org.tr/tr/organ-bagisi/organ-bagisi-icin-nereye-basvurabilirim/> Erişim: 25.10.2023